

Ленинградка болган байырлыг хурал (1 арын).
Ленинградка байырлап (1 арын).
Тываның партизанынын сактым-кынары А. Юртаев. — Ам тоолтургу сагындырар (2 арын).
М. Хлебников. — Кижиниң сеткили өөрүп келер (2 арын).
Н. Петров. — Башкылар ортузунга бижилде чүте түзүлгөсүн (2 арын).

ДӨРТӨН ЧЫЛАД МҮРҮНДА: «Имдыг партия бар» (2—3 арыннар).
А. Намзын. — Тудугунд темпизин дүргөдөр, шынарын экижидер (3 арын).
Н. Никольев. — Сиген кезилдезинге хынамчалыг белеткенер (3 арын).
Автомашиналарын колхозтарга чеп ажыгаарынче кичиңгегийн күштөдирер (3 арын).
Америк реакциянын үүлгөдигери (4 арын).

Корейниң тайбыңчылыкта тазалык-биле шериг комиссиянын хуралы (4 арын).
АКШ-тың чаа сүлгүсүн корей хей-нини буруу шаап турар (4 арын).
СЕАТО-га Бирма кажал-даа кырышпас (4 арын).
Франциянын национал хуралында (4 арын).
Хол бөмбүтүн болган баскетболдун область маргыдазы (4 арын).

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

Бүдүрүлгөдө мастерлерниң болгаш бригадирлерниң ролун улам бедидер

Улетпүрү болгаш тудугну өргөдөр башкарар чорутуу организаастарын улам ыңай сайырантайжылар дугайында ССРЭ-нин Дээди Советиниң чедиги сессиязынын шийитпирлери бистиң Төрөөн чуртутуусун социалисттик экономиказынын моон соогазгы улам шыпкын хөгжүлдезинге төөгүзүп ужуру-дузалыг.

Улетпүрү болгаш тудугу черлеринче улам-на чоокшуладыр дугайында сессиянын салган чугула соругазы ам амдырада чедикшииниң боттанып турар. Ол чорук үлетпүрү болгаш тудугуна кол айтырылгын дүргө болгаш шийитпирлериңе база тус чериниң курааыларын чедикшииниң ажылаа-рынга улау арганы бөөр.

Улетпүрү болгаш тудугу өргөдөр башкарар чорутуу организаастарын улам ыңай сайырантайжылар дугайында сессиянын салган чугула соругазы ам амдырада чедикшииниң боттанып турар. Ол чорук үлетпүрү болгаш тудугуна кол айтырылгын дүргө болгаш шийитпирлериңе база тус чериниң курааыларын чедикшииниң ажылаа-рынга улау арганы бөөр.

ССРЭ-нин Дээди Советиниң чедиги сессиязынын шийитпирлери амдырада боттаныр дөң база Октябрьнын социалист Улуг революциянын 40 чыл оюнга чедикшииниң ужуражыр дөң бистиң область бүдүрүлгө черлериниң коллективтериниң хей ирүүзү чыл плавын ноябрь 1-ге чедир күтүсидирин, продукциянын шынарын улам ыңайдыр, бот-үнесин чигидирин хүлээнип алган чүтүлдүг ажылдап турарлар. Бо чылдың өртөөн беш айларының плавын Кызыл хоорайнын бүдүрүлгө черлери ажыр күтүскен. Туранның, Бай-Хаактын райулетпүр комбинаттары барааныг продукцияны 1957 чылдың майда бүдүрүп үндүр планын хуусаа бетинде ажыр күтүскенер.

Область типографиязынын коллектив бодунун бүдүрүлгө плавын эй сайында түгүчү ажыр күтүсиптишкан, СЭКП хооромунун болгаш хоорайнын күтүскен комитетиниң шийитпир Кызыл тугун быжык-биле тудуп турар. Бүдүрүлгө плавин типография коллективиниң чедикшииниң күтүсидиринге ында мастерлерин, бригадирлерин болгаш чедик начальни-териниң улуг ролу ойнал турарын онзаап демдегээр керек.

Типографиянын дептердөр чедикши-начальни эй Коробованың эй ажылын онзаап айтса чогуур. Ол дөргө, бүдүрүлгөниң хоочун мастери, бодунун ажылыга ынак болган ону эй башкарып турар. Оң чедикше анык ажылчынар хей. Эш Коробова бодунун дуржулазын анык ажылчынарга түзүлгө-биле дамчыт-пашаа, оларын ортузунга кижизидгө ажылын хүн бүрүе чорутуп турар. «Эле-гес» плахтамыда эш Швайко, Тожунун райулетпүр комбинатында эш Даныкин, «Тыва тудуг» трестинде эш Херте Темир, Кызылдың алгы заводунда эш Бай-Бара ышкап бүдүрүлгөниң бодуг коман-дирлери бистиң область хей.

Бүдүрүлгө плавин чедикшииниң күтүсидир, продукциянын шынарын бедидер.

Сиген кезилдезинче кирпкен

СУГ-БАЖЫ. (Телефон-биле). Таңды районун «Тилеке» колхозунун колхозчулары малга эй шынарын сигенин чогуур эй-шаада ажаап алыр дөң сиген кезилдезинче кирпкен. Коммунист Оюн Сыгылдаага удуруткан 2 сиген кезер малкалыг, 10 аъттыг, 8 ажылыг эвено Улуг-Шоолунун Чадгыс-Ыргай деп черге

Сигенин чемгир үеде ажаап алыр

Улус ажы-агыйында чугула кампа-ния болур мал чепи белеткөөриниң үеи келген. Бо талазы-биле машина-трактор станцияларынын мурунда улуг соруга-лар салдынып турар. Бай-Тайга МТС-тин механизаторлары сиген кезилдезинге белеткелни мурунку чылдардан эрте болгаш шынарын дооскан. МТС-те парторгана-ция секретары эш Павлушин редакцияга дынзатпачы болза:

— Бо чылды бистиң МТС районун колхозтарыга керөө бугаар 1100 гектар-чын сигенин кестирип бөөр, оң ишти-ден 350 гектарын сигенин бөдүрүш сараатпап тургузар соругадыг. Ол ыш-кай сийластарына 950 тонна сигенин кесеш доорап бөөр, оон ыңай колхозтар-

июнь 22-де 6 гектар черниң сигенин кескен. Эвенода агитация массалыг ажы-байгавес тургустунган. Агитатор Седен-оол колхозчу ажы-ишчилерин изиг-түзүп ажылынын баштайгы хүвүндө эгедеш бөсөдө, солун номчулааларын чорутуп турар.

Канды-даа ажылын чедикшииниң болуру ханымчалыг белеткөөдөн болгаш организаастыг удурулгалаан чугула хамааржыр. Сигенин малга чемгир эй үеде ажаап алыр дөң белеткөөдө районун колхозтары база организаастыг чорутуп турар.

Ленинградка болган байырлыг хурал

ЛЕНИНГРАД. Ленинградчылар бодунун Төрөөн хоорайнын 250 чыл оюн байырлаадыг демдегеп өртүргөн. Проспектилер, шалдер, эрик тазалары тода, каас-коо кылдыр шийитилген. Ленинградчылар Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында, 20 ленинградчыларга—мураакчы ажыл-чыннарга, тудугжуларга болгаш өртөөн ажылдакчыларына—Социалист Күш-ажылын Мадыры атты тылсыр дугайында ССРЭ-нин Дээди Советиниң Президиумунун солуннарга паразыткан Чарлыктары Ленинниң хоорайнын ажыл-ишчилеринге улуг өөрүшүлгөдө хай-ныктырган. Төрөөн чурттуг мурунун улуг аадар-ханыаалары дөң чазактын дээди шаңнадарын алган хоорайнын 250 чыл оюнга тураскааткан хей кижилер митингилер бүдүрүлгөдө болгулаан.

С. М. Киров аттыг опера болгаш балет театрыга ажылчы чоннарын депу-таттарынын хоорай Советиниң байыр-лыг сессиязы болган. Ажылчы чонна-рын депу-таттарынын хоорай Советиниң даргазы эш Н. И. Смирнов хоорайнын ий-чү бежен чыл оюну дугайында илеткел кылган.

Совет күрүнениң үндөмөкчи-улуг Ленинниң адын ленинградчылар өөрүшүлгө-биле экилп турарлар—деп илеткел чугаалаан. Ленинград—үлү революцияларын кайып. Ленинниң ат салганы Совет эрге-чагырганың баштай-гы декреттери моон чоруп турган. Маа-дыр-хоорай, ажыл-ишчи хоорай—деп бистиң Төрөөн чуртутуусунда ажылчы чон-нары Ленинградчы ыңаар билпн турар.

Оң соонда ССРЭ-нин Дээди Советини Президиумунун секретары эш Георгиде-сөс берген. Ленинградчы Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында ССРЭ-нин Дээди Советиниң Президиумунун Чарлымы ол номчаан.

ЛЕНИНГРАД. (СЭТА). Он-он муң ленин-градчылар кудумчуларга, проспектилер-ге, шалдерге өртөөн дынзаткан хүнде байырлаады үнгөнгөн. Чер болганда бай-ырлаадыг хөлөшкөн. Уш ордениг хоорайнын адылгы байырлаадыга турас-кааткан, бодунун хемчээлиниң талазы-биле кажал-даа көстүп көрбөз театр көрүктүлери көр дөң хей-хей кижилер Киров аттыг стадионче чоруп турган.

Стадион канчаар-даа аажок улуг театр залы кылдыр хууса берген. Оң улуг дем-генден эстрада көдүрүп үнүп турган. Спортсменнерин күчүлүг хоздарында тут-кулаан, он-он туттар ажаа көжеге болуп турган.

СЭКП хооромунун бирги секретары эш Н. В. Спиридонов Ленинградчы ал-дарлыг байырлаа-биле холбаштыр бай-ырлап эгелээриниң мурунда чыылган-нарга изиг байыр чедирген.

Шериг далайжыларынын нини хөг-жүмү тонналы иштинден үнүп келгес. Ленинградчылар болгаш байырлаага кел-гизээн амы-дузма республикаларын ба-за даштым чурттарынын аалчыларынын шыгырт додур олурулгалаан ишчилер-иниң чаны-биле олар байырып марштын үнүнү ажаа-биле өртүнгөн. Оң соонда үш революцияларын адылгы ветеран-нары стадионун ортуз-биле өрткөзгөн.

Мотоциклчилер көстүп келгенер. Ма-шина бүрүтүгө амы-дузма совет респу-бликаларын национал хевин кеткен, ол республикаларын тутканын болгаш маа-дыр хоорайларын эмблемаларын тут-кулаан спорменнер.

Индирер кырында аз-көк пөстөр хол-бенейип турган. Фанфаристерин «Шути динналар!»—деп медээ дин-залып турган. Оң соонда «тукту ка-дур!»—деп команда дынзалан. Чингир кызыл тук кишип үнгөн соонда Совет

ЛЕНИНГРАДТА БАЙЫРЛАЛ

Эвилелиниң Гимнизи чыгыланган. Ак-көк дөргө «250» деп канчаар-даа аажок улуг аз чуратай тытпн келген. Пионерлер Ленинградчы аалчыларыга дигит чедер-терин салбактары ажап бергенер. Фа-варлар база катан чыгыланган. Чуратай чиде берген, Бирги Петриниң амы көстүп келген. Семеновский болгаш Преображен-ский полктарынын «солдаттары» барабан-нарын үнүнү ажаа-биле эстрадага үн-генер. Дигит көжеге шийчеп көстүп тур-ган болгаш көрүктүлери мурунга Бирги Петр бодунун дуулаачылары-биле ка-ды көстүп келген.

Көрүктүлери мурунга хоорайнын амдыралында болушкуннар көстүп келер. Ак-көк дөргө: «XVIII, XIV, XX»

Ленинград хоорайнын улуг үлетпүрүдү районнарын бирээ—Невская застава оюгу чылдарда танымтамыз-биле чаартып өскөргөдөр. Курут тур-ган черлерде чаагайдыл туутууган хей кавч чуртала бажынарынын кав-галары өзүп үнгөн.
Чурукта: Невская кудумчу (ону шаанда Шелиловка деп адап турган).
Фото Н. Наумово биле П. Федотову. СЭТА-нын фотохрониказы.

Колхозтун малы чайлагларда

НАРЫН. (Телефон-биле). «Коммуни-че орук» көдө ажы-агый эргели Эриан районда улуг колхозтарынын бирээ. Эрт-кен чылым чагы семитилгенин шын ор-ганизаастап, кышкы оларын чеп ажыла-нын колхозтун малы хүр чыл ашкан. Ажылдын дуржулазын быжылаа-шкан, бо чылды мал чайлагаларымы-нын база белеткөөдө чоруткан. Колхоз даргазы эш Шойжунун редакцияга дын-затпачы болза:

—Малды ыланга хойну чогуур өй-үндө чайлагалары дүк кыргыдаан дүргөн доозарында чугула хамааржыр турган. Бо чылды 8300 хойну дүгүн ажаап алыр плавын бис, а июнунун 20-ге чедир 7300 хой кыргытыган. Оларын шунтузун колхозчулар хол хам-ылар кыргыганнар. МТС 6 муң хойну кыргып бөөр көрөзүн үскөн, чорутуп берген аргатай чартык ай дургутунда чүте 50 хойну дүгүн кырган. Боттүг хемчеп албай, чүте көрөзге идеген олу-рн база, бисте хой кыргыдаан бергедер турган. Ам кыргыда барык доозулган, артык муң хире хой чоокчу хүнерде бү-рүн кыргытынар.

Семис кыштагаан, ажаадаан эки малды продукттуу база бедик болурун ажылдык практикамы улам-на бүтүрөдү турар. Колхозтун хой чүте кааскы чыг-ыс кыргыда-биле бөзүн бирөө-де 1,8 кг дүгү берген. Күрүгө дүжаар 2 тон-на 200 килограмм дүгүн хуусаа бетинде күтүскен, а белеткөөдө чуртунуң бугаар 6 тонна дүгүн кирген, күрүгөге ажаа 7,5 тоннамы садарын белеткеп турар. Мадаа районун белеткөөдө кон-торанын (директору Севекпит) дүк хүлөз амырын талазы-биле четпес азыдап, колхозтарын сава-биле хандыр-байн турарын база айтыр керек.

деп чуратайлар солтуп турарлар. Ий баштыг ээриниң хөлөгөи оожум көстүп келер, ону ий кызыл шугум-биле үе шийип кааптар. Петербурга 1917 чыл-дын адылгы болушкуну көрүктүлери мурунга көстүп кээр. «Социалист революция дегерезин!»—деп бровени кырында чарлаа кылпн турар улуг Ленинниң хеври тургустунуп кээр.

Оң соонда «Ымыктыг дайын» деп кы-рын аялгаа чыгыланпн үнер. Эстрада-нын төвүндө «Ленинградтың камгалаы дөң» деп медээ көстүп келер. Ада-чуртун Улуг дайынын чылдарында Ленинградтын мадырыг камгаламын болушкуннары салгышка кырып турар. Хөгжүм М. Гиннамың «Иван Сусанин»

деп операнын түннел көзгөн күтүсидир. Сигналыг пионерлер шөгө үнө чүтү-руп кээр. Дегегейин демократтыг аныа-тарынын гимнизи чыгылаанып турар. ССРЭ-нин улустарын национал ко-стумнери кеткелөө 1320 аныак оолдар болгаш кыстар найырдадыг хөгүтү кырып күтүсидир. Олар боттарынын оюун доо-зун тургаш, чүс-чүс көгө-буталарын агаарже ужулуп үндүргөнөр.

Ырыны шериг далайжылары солаан. Олар дүргөн чыскалы-биле «250 чыл» деп сөстү тургускан. Оң соонда олар ба-за катан тарай берген, шөгө баштай беш адыр сымдык, оң соонда «СЭКП» деп үжүтөр көстүп келер.

Далайжылары солуп, аныак күш-культурулар — Ленинградтын шко-лачылары үнгөнгөн.

Хей саныг көрүктүлөр чик элетик-терин, мотоциклдерин, аът муунчу-ларынын, гимнастчыларынын, аны-буру спорт-интигелдериниң көрүктүлери улуг сонургал-биле хайгарал көргө-нөр. Москвадан, Ленинградтың болгаш чурттуң еске-даа хоорайларынын арти-стери боттарынын уран-чүтүлү байырла-га көргүсөнгөн.

Байралам чер болганга көдүтү болуп турган. Яны-буру районнарын шөгө-ринге, парктарыга, садынарга улус-тун селгүтөөшкөөннөр болтулаан.

20 чыл болган чапсарын соонда Не-ваның кырынга хүн дүш турда үтөр боо адышкыны дынзалан. Ол болза далай хоорайнын хоочун чаңчынын көрүскөн. Петропавловский шивээзиниң Нарышкыло бастонунда тургускан үтөр боо болган.

Хүнүн төнчүтүнде 22 шакта адылгы байырлаага адыр бодурун Төрөөн чур-тун салдуу — артиллерия салдуунун даштаашкыны дынзалан.

Ховун чыкы кыргыдаан чогуур өйүндө чоруткан, Усуг-Даба ам Аян-тыкын Час-Адыр деп черде көжүп чед-берген. Ховун эки секиригин бары-далааш, бо чалын беш көзөк олар солун көжери планнап турар.

Кызымалчы

Барын-Хемчик районда «Кызыл та-раачы» колхозтун малчын Усуг-Да-ба хой ажылыга ам беш чыл ажиң тур-ар. Оң кадарган хой ажаада хайга-ралдын экинден чыл бүрү меңи болуп келген, төрөөн колхозунга бо аралында ол чеже хойларын немей өстүрүп бербөөн дээр. Бо чылды төрөөн 303 ховун 304 хураганын база шунтузун доруктуруп өстүргөн.

Ховун чыкы кыргыдаан чогуур өйүндө чоруткан, Усуг-Даба ам Аян-тыкын Час-Адыр деп черде көжүп чед-берген. Ховун эки секиригин бары-далааш, бо чалын беш көзөк олар солун көжери планнап турар.

ТЫВАНЫН ПАРТИЗАННАРЫНЫН САКТЫШКЫННАРЫ АМ ТООЛЧУРГУ САГЫНДЫРАР

1920 чылдын ноябрыда чүве, Бояровка (Кочу-Алсина) Макар Тараканов ап четкен. Оон бистин оолдар чыгып келгендиге эш Тараканов чыгаалаан:

— Даниловка Мелегин отряд түртүзүп алган дуржуктаннн туруп бергендир, эштер. Бир эвес бистер дүргөн хемчег албас болуусса, алар оон-лаа дуржуктаннн, тараачыннарын курутаалар, оон отряды-лаа күштөлү боор.

Оон сүмөлөшкөн, мынчаар дүртүрүшкөн бис: Кызылда эштер Филиппов биле Бозулин оларга медальон, ол аразында чок-каанын партизаннарын түзүшкүндө белеткөр.

Эштер Филиппов биле Бозулин атында чагаз бижеш. Кантхы, Сафронов, Малышев Леонтий оларны база мени Кызылче чорудушканнар. Чангыс кичи чорутуу оңдагылыг турган. Кезе каратылмай бээр билек амгы «Октябрь 30 чыл» колхотун ферманы турар чеден бешпеш, Кызылче чапта-ла берген бис.

Атытарын халыктып орамы-лаа кончут. Дүр өртүзү өрте хонуп чорда Белярскиге (Кызылда) кире халыктып келди. Бистерни патрульдар доктадышкан. Оон штабче алган чорупканнар. Штаб мынчаарда амгы Ленин кулжунузда бир бажында турган. Адаа сөөкүдө ТАР? Топ Комитети турган, мында ам профилелдерин обкомнары турар. Бистерни агаз киирип келген.

Улут стола дең чырында чангыс шырайлыг өр өдүр. Эшон хей дачыларын чыскай салгылап каан. Демги орган эш бистер-биле чыгаалаан берген:

— Кайын кедирер, эштер.

— Каз-Хемден. Бижит чедирин чор бис.

— Кайыл оодар?

— Бо ийин.

Демги эш бижити часкан, номчаан бир дайынчыга дужай-дыр:

— Палихари Николаевичини боор чап кедирер, чутула дерек бар. Дайынчы, дужаалды каттааш, эргилгеш үе берди. Каш-ла минута болганда эш Бозулин ап четкен. Бисти хүлөп алган эш агаз бижити түтүшүтү.

А. КУРЯЕВ.

— Четирдиге, эштер — деп ийи командир барык бир үн-биле чыгаалаалар. — Амдымында дыштанып, чеменип алыңар, эштер. Бо эштерини атытарын база — деп, бир дайынчыга дужаалды.

Бистерни кола ерзалче киире берген. Апаа барган ийи чөм ийи, дыштанып орууста штаб диктигиле апарган: «Дайынчы белеткелди хынаар!» Воевод командирлерини менче! дөң дужаалдар үнүп, дайынчылар ийи-боор шүжүң, үнүп-кирип хөдөл-ле берген.

Эштер Филиппов биле Бозулин олар бистерни отрядка кадып алган, Каз-Хемче чорупкан. Кезе Бояровкага кээри-виске өртүтүс партизаннар белен турганнар. Ол-ла дүне Каз-Хемин өрү чоктааш, ыраккы даң алаалар чорда, Даниловканы бүзөөлөшкөн бис.

Шеригини казар тактиказы күштүгүдө ийин. Казан хамык белеткел догузганда команда үнгөн: «1 рота, 5 рота, 7 рота, 6 рота». «Бүрүңгү!» «Ура!» Мынчанган бистин эшон отрядымыс эшон хей ротаар апарган. Сүтүрүң кайы-лаа талаанда «ура», кайда-лаа рота шериг. Мынчанган Даниловкага турган дөрбөчү бөлүктү дораан-на чыгча-шаап каапкан бис. Мамонтов деп дөрбөчү Сарыг-Сепче ыдып берген. Азжок тумангы өртөн чүве. Ону районнуң амгы кулжунга бажымы турар чер чанынга четкеш, туткан бис.

Оон эгелеш-ле Мелегин — Сафроновтуң бөлүү кайда-лаа тыпты бер-дир, ол-ла черинге барып чыгча-шаап каап, таралдыр ойладып турар апарган бис.

Мен 1896 чылда төртүнгөн, азжон назымай берген хиремде-ле күш-ажылдан үмкөн мен. Эрткен 1956 чылда 500 ажыг күш-хүнүң амында мен. Мен азда тайып чечетелиншикенин түртүрүп дөң амындашкан, аныктарга өрткөн үстөгү, 40 чыл бурунгаар болган кайгачыктык болушкуннарын чыгаалаан чоруп мен. Ам бистин чүртүбүс чечетелиншикенин үстөгү, күчү-шыдаалыг апарганмын үстөгү болушкун баштайт салымыншынарын сактыры, тоолда ыш-каш болза-даа, өкүнү кончут боор тур.

А. КУРЯЕВ.

партизан, «Ленинчи өрүк» колхотун келжигүң.

Кижиниң сеткили өөрүп келир

Врангелди чыгча-шавар сорууга-биле бистерни Тывадан алган барган. Минус-скинс хойрага баарымыс: «Силер чок-ка-ла Врангел айланын бээр. Силер назымай солдаттар чанчар эштер. Аныктар Врангелди чыгча-шаап кааптар» дөң, Тываже дедир чорудушкан. Турганга кээри-виске, Шмаков деп офицер штабиче алган барган. Актар киди-ле күжүн чынып турар үеде таварып көп тур бис.

Шмаков ийи чөгү-биле чыгаалай-дыр:

— Эң чедип келгендер боон тур. Мынар барган херемче, чок хазын. Мында Советтер дүшкен. Силер ам Тывага, ма-наа херек силер. Биске каттыкчынар. Оон башка...

Дык үр чыгаалажып келгендиги сөөкүдө, Турадан үмкөн, тамыштарымыс бажынарынга хонуп алган, эртен чедип кээри-виске арай боорда чөпшөрдөп адыныс.

Эртен Шмаковка баар чүве кайда боор. Ол дүне чаштынып хонугааш, кончут эрте чыгып, ончалажып алган, өк. Чачахча тавараш, Каз-Хемче чанчалан бис. Чүге дөргө, биске чөпшөрдөп адыры херек турган. Каз-Хемин партизаннарын чөпшөп хураар деп Мелегиниң дужаалы тура-лаа дачыларынмысты эң идегелдик черлер-ч чажырылап каан турган бис.

Бистер Бояровкага келгеш дыңнаары-

мыска Мелегин Сарыг-Сепче быжылаан-гай турупкан сурагыг болган. Бояровка

М. ХЛЕБНИКОВ.

ка чүртүгүтү хөчүн партизан организаци-чылларын бирөөн, штабчымыс начальни-ги Алексей Петрович Кантхы, рота ко-мандири Сергей Алексеевич болган отряд-цы командирини Сергей Кузьмич Бочетов суларга баштакан бистин отрядымыс актарты Сарыг-Сеп, Даниловка, Белбей, Сизин мынчаар ийи-сүрүп таралдыр ой-латкылаан бис.

Мен 1919 чылдын сентябрь 10-ла Кы-зылда болган улут түлүшкүндө, Танды өдөн дургаар Максимовка, Балгаймы, Шурмак мынчаар болган түлүшкүндө-ла шунтузунга кииркен мен. Партизан эш-өөрүм-биле кады ол-ла чоруп турган, Тываны ак дөрбөчелерден хостаа-рынга киржигелди болганмыга өөрүт мен. Ак дөрбөчелерден болган феодалдар-нын эрге-чачырамында Тыва хосталган, тускай күрүне боон догунааш, капиталист эвес өрү-биле хөжүгү чоруп ор-ган, Совет Экилдиге каттыккан.

Тыва ам Советтер. Бистерниң шаанда партизаннар, актарты ойладып чоруп тургаанымыс оон чыгымы черлерге ам сайгылааныг чон сурулар бар апарган. Каз-Хемин дөлгөмөндө тракторлар болган комбайннардык моторлары дини-рип дагжан турар. Ол бүтүнү көрөш, кижиниң сеткили өөрүтүр.

М. ХЛЕБНИКОВ.

партизан.

Чурукта: А. Белова, Танды район-нун «Элегес» совхозунун мурнакчы саанчысы. Белова бо чылдын январь 1-ден июнь 1-ге чедир инектен 1188 кг сүтү саап алган. Фото С. Феоктистовуу.

Хожудангай турганыннан мурнакчы болган

КЫЗЫЛ-ДАГ. (Телефон-биле). «Тивиле-ге» көдө ажыл-агый артели түдүг ажы-лынын талазы-биле Бай-Тайга районда хожудангай колхозка санатырып келген. Күш-ажылды шын организастап, улут-тулганы өжигилектенден ол колхоз чүг-ле мурнакчыларын дөңөлгөчкө чеккен эвес, бо чылдын СЭНП райкомунуң болган райтүркүмүнү түдүгү мурнакчы болган колхозтарга тысыр кымыл түтүн тил-ден алган.

Артелиң бүдүрүгө планында көр-дүнгөниң ёзуугар алмрга, бо чылдын чүрт-талганың 37 бажынарын кылыр. Кол-хозтук амгы күжүңе бооларга ол чик эвес сорууга. Түдүг материалын чөгүр өйүңде четчир белеткеш, ажылды боттут организастаанын чартык чыл четкеш үеде бекен 41 чүрталга бажынарын кылган, оон иштинден 28 бажынарын шүүт ажылалга киирген. Ол ышкыс бирөөнүң-ле 500 хой кирер 2 кааза тулар турган, херек кырында 1500 хой-ла 3 кааза кылган, 55 бызаага чаа кааза база догузган, чазанылга мастер-скамы ажылалда кирген.

Коммунист Барыяң улутканы түдүг бригаданың кижилер ажылдык участо-кы-биле аеноларга дуваатылган, ара-зында чарыштыг. Түдүг мыкы белеткеш-теринде, пилорамда, туубу бүдүрүлгө-нүн кижилерден аңгыда бызаачыларын 6 аенолар бар. Хана солунуң өй шаан-ла үндүрүп, көртүгү самбыраын ор-ганизастан турар.

Чөптүг негелде

Эркен районнуң төвүндө болган көдө суурларында майдан өгөлөп радио үнү кончут багай дыңналар, чамдыкта ийи-үш хонукта шүүт ыттайын баар таар-ылгалар бар апарган. Мөрен, Бай-Дат, Булун-Бажы суурларга дамчыдыла шүүт дыңналыстаан.

Районда радио дамчылаанын бой-далы мындыг турганда кидыг-даа хемчег албай турар. Бо кончут чөптүг негелде.

М. ХЛЕБНИКОВ.

Башкылар ортузунга бижидилге чүгө үзүктелгенил?

Бо чылдын ийги чартымын бижидилге комманияны апрельдин 20-ден өгө-лөс. Бо дугайын парлалга болган радио дамчыштыр калбаа-биле чарлаан. Почта ажылдакчылары бо талазы-биле обла-стың бүтү школарынга ажыл чоруткан, солуннарын болган журналдарын бижидериниң планын школа бүртүгө чедир-ген, чачыларын хүлөп алырынын ко-рум-чурунун болган өске-даа организастыг хемчеглерин баш бурунгаар тайыл-бырлаан. Мынчаарга школарын парти-болган профилелдериниң организаци-лары башкыларын ортузунга бижидил-гени чорутуш, шалын бээриниң хүнү-де санажылга кылыр арткан турган. Бир эвес мынчаар чоруткан болза башкы-ларын чылдын төңчүгө чедир, мынчаарга өөреникчилерин чайгы дыштанылга үе-инде солуннар болган журналдар-биле хандырып болур турган ийи.

Школарын директорлары, партия болган комсомол организацилары калбак бижидилге талазы-биле организаста-лыг ажыл чорутушкан. Мынчанган бо чыл-дың июль 1-ден өгөлөп «Учительская газета» 432 кезек, «Пионерская правда» — 1194, «Комсомольская правда» — 963, улус өөрдилгениң талазы-биле 120 журналдар чачытымай артар деп барган.

Совнепечаттың инструктору эш Чапы-лыга Барыны-Хемчик районнуң школа-рынга солуннар болган журналдар чачы-лыгын дүргөдир дугайында мыла районо өргөдөлгөн эш Паны-оол-биле беседа кылып чыгаалажырга оон чыгаа-зыны болза:

— Силерге херектиг чүве болганда, со-луннарын болган журналдарын боттун-ла таралдыр көрүр, мен ыңдыг ажыл кылбас кижин мен — деп каан. Моон ап көргө массаларын, ылаңгыя өзүп олар салгаччыларын, школачыларын ки-ржидериниң херемте совет парлалга-нын ролун районо өргөдөлгөн кан-чаар билип турары ийи-тир. Комсомол-чуларын болган школачыларын орту-зунга парлалга таралдыганын комсомол районо (секретары А. Куулар) чутула көрбөз деп чүвени айтыр херек. районда

Н. ПЕТРОВ.

Көдө ажыл-агый үндүрүүнүң болган ыяавыла дужаалгаларын талазы-биле чаа чингелделер

Колхоз өңчүзүн камтаар талазы-биле СССР хамаатын хүлээлгенин күтүстө-нинге холбаштыр ынаал болган колхоз келжигүнеринге көдө ажыл-агый үндү-рүү онзаар болган мал ажылынын кү-рүңгө ыяавыла дужаар продуктуларын санаарда тускай чингелделерин тысыр-ма чазак доктаатылган.

Болхотун ийиң келжигүнери I азы II бөлүктүң ынаалдыгын санагырган болган күрүңгөдөн пенсияны ап турар база өг-бүлениң келжигүңүндө ажылдан шыдаар кижин чок болза оларын эйт, дүштү ыяавыла дужаарында, а ол ышкыс көдө ажыл-агый үндүрүүн төлөөрүндө

бүтүн хостаар. Ажылдан шыдаар кижиле-ри барда эйт, дүк дужаарында болган сөд-дө ажыл-агый үндүрүүнүң төлөтпирер узуктуг түдүгүн чартыны чингелер.

Ийиң ажыл-агыйларын өг-бүлениңде ажылдан шыдаар кижилерин чок, чогу хамаан чокка оларын сүт дужаалгазында бүтүн хостаар.

Айткан чингелделерин 1957 чылдан өгөлөп тысыр. Чаа чингелделер алыр эргил бүтү ажыл-агыйларга оларын бүтүн-ү-биле шын тысыр хандылар сорулга-саң органнарын мурнуңда түртүстү-н.

В. ЦЫПКИН.

ДӨРТӨН ЧЫЛ МУРНУНДА

„ЫНДЫГ ПАРТИЯ БАР!“

Большевиктер партиязы, Апрель кон-ференциянын шийтилерин амын-рада боттандырышкан, массаларын бо-дунуң талазын чыгаал алар, оларын дайынчы кижилерин болган органи-застаарын талазы-биле ажжок улут ажылды калбаткан. Ол ажыл адакмы ажылдын организациларынын — фабри-ка, завод комитеттерин болган профес-сионал экилдериң ортузунга, а ол ышкан солдаттар болган матростар орту-зунга калбак чорутушкан. Советтерге улут кезин болуп алар, оларын эрге-чачы-рын чарачанын органнары боттуннар, мынчаар революцияның улам ыңай хө-жүдөш, оон үнденин соруугаларын шийтирлерин хандылар дөң больше-виктер демекшич турганнар. Болушкун-нарын бүтү чорутулаан большевик пар-тиянын шүгүмүнүң шийиниң ажжык чоңа шак бүртүгөдө бүтүрүлүп, импери-алисттик буржуазиянык соонга шөвүтүп турган меньшевиктерин болган эсерлер-нин улуска үлүр арын түртүп оларга көртүрүп турган.

Большевикти агитациянык саадалы-биле ажжык чонун калбак массалары политиктиг демекшече улам-на көдүрүп, Ленинниң партизаннын талазын киирип турар апарган. Ол чорук ажжыкчынар болган солдаттар Советтеринин Бирги Бүтү россия съездинин болган оон-биле холбаштыр Петроградка июнь демон-страциянын хүнеринде онза күштөл-ген.

Советтериниң съездин 1917 чылдын июнь 3-те (16-ла) ажыттылган. Апаз 1090 төлөдөр олурушкан, оларын ийи-тинден 822 кижин бажылаар эргилет, он эсерлер чөвүдөр эргилет турган. Съезди биче буржуа блок коопдан турган. Эсерлерге 285 мандаттар, меньшевиктер-ге 248 мандаттар турган. Ол партиялар-ын барык-ла бүтү-ле биче түркөк фрак-циялар чутуа чокка өдөрүп турганнар. Ол

үеде большевиктер Советтерге эшон ну-рутуу болуп, олар съездиң чүгө 105 төлөдөрлүг турганнар. Съездиң тө-лөдөрлүг эш барылаалдан дөңшүтүп партиянык чүртүгү иштинде күштериниң шийиниң дөңшүтүп иштериниң турган. Ол дугайын съездиниң мурнуу чарында эртен фабрика-завод комитеттеринин Петроград конференцияны херечилеп ту-рар, апаз төлөдөрлүг дөңшүтүп үш кезин большевиктерин эдөргөн.

Советтериниң съездинге чазалга билет-тип кииркен мен. Төлөдөрлүг солуннар биле, листовкалар-биле болган өске-даа литература-биле хандыларын болуп эштер-ин-биле мөңгө дастан турган. Съездин болшевик фракциясы президиумнуң соңгай талазын чангыс ай болуп олур-ганнар. Большевик төлөдөрлүг аразында Ленин, Свердлов, Сталин, Дзержинский, Подвойский, Крыленко, Гусев, Коллантай, Муравов, Невский болган эскелер-даа бар.

Меньшевиктер болган эсерлер Советтер-иниң ол съездиниң эсерин бис деп ботан турганнар. Съездиниң хүн айтырымын турган бүтү-ле илеткелдерин олар ботта-рының аразында хулажып алганнар.

Петроград Советиниң даргазы меньше-вик Чхедзе байыр чедирин чүве чыгаа-лаан съездин амыткан. Ол болза, биче буржуазия демократык бөлүгү-ла кола болган ужуру билдирмис чыгаалы болган. «Бүтү революстүг күштерин каттышты-рар», «Чангыс сатып-бодалым чоогунга каттыкчынар» дөң, оон-даа өске кола чы-гааларын Чхедзе дарам чокка элип ту-рар. Мынчаа-даа ажжыкчыларын бол-ган солдаттарын дүргөдир турган рево-люциянык кола айтырылганын дугай-ында оон чыгаалы чангыс өскө-даа, ре-волюциянык улам ыңай хөжүдөшенин соруугаларын дугайында үн-даа чок болган. Түшкүндө, боттунуң чыгаалыг «өдөрлөргө берген» Чхедзе болза Церет-елиниң коалициянык Түр чазаның мини-

стрлериниң бирөөн, меньшевиктериниң баштынын кулактап, ошкан турган. Со-веттериниң Бирги Бүтү россия Съездин-ини мынчаар амыттылган» ол съездин соруу киирип, оон биче буржуазия ула-нышкыныкың алыс утка шымырын то-дарадып турган ышкан болган.

Советтериниң съездин июнь 4-те «ажыл-и-чи» кезеңче шийчөн. Хүн айтырымын бир-ги чүдүлүң талазы-биле Түр чазакты канчаар боор дугайында меньше-викчи бөскү ажылда-чы Либер илеткел кыл-ган. «Мен сорууга болза, революстүг Түр чазактык политика-нын шүгүмүн айтыр болуп турар», мынчаарга политиктиг үр сорууга-зын дугайында херек туруп турар... Ол болза капиталисттерин чазан-ның чөгөнгөй кошту-чузунуң ролунга чедир Советтерин куладалып дүжүрүп турган, бур-жуа Түр чазакты ажжк деткириниң болган бү-гү хемчег-биле быжы-лаарын «шүгүм», революцияны баксыра-дырынын болган өлүр базарынын «шүгүм» турган.

Либерниң илеткел оон чангыс бодалдыга-рын талазында бекен кайган мага-зын чорутуу үндүрүш болза меньше-виктерин болган эсерлерин «шүгү-мүн» чөпшөрөкчи байдалында эң тодаргай херечин болуп турган. Илет-

келдиң соонда съездиниң президиуму кезе-гө чедир чансарларын далажып чар-лаан.

Либерниң илеткелниң талазы-биле кезе-кки хурага бир-ле дугайында Церет-ели сес алган. Каас-коя кара костюм кел-ип алган, театрда дөң аял-биле оратор европ профессорын сактып чыгаалаан.

Социалист министриниң чыгаалы хоозун болган кол турган. «Революциянык ти-лелдериниң» дугайын, «революстүк де-мократиянык» дугайын ол чыгаалааш оон-

Чурукта: Чурукчу Е. Кивирктиң «Ындыг партия бар!» деп чуруу.

биле кады улустуң эң-не үнденин эрге-ажыктарын феодалчы ёзу-биле херекке албай турган.

Советтериниң съездиниң индиринде Церетели империалисттик өрс буржу-

азияны болган оон кол партиязы — кадет-терин кызымаа-биле бүзүрөдир, оларга боттунуң шийиниң чаншаа ёзу-биле тан-гырагалар турган. Дайын чүгө уламдып турары чуртта чүгө үрелишкени болган аш болуп турары, оон үнөр арта кайдаа? Церетелиниң ханымы чүгө чангыс тур-ган: Советтериниң талазында Түр чазак-ка бүтүрүлди болган деткичени күштө-дир, фронттарга тилгелген чедип алыр дөң армиянык сагыла-чурунун болган дайынчы арганын быжылаар хе-рек, чер-черде бот эргелдерин соксадир, Түр чазактык төлөшөп алган планын күтүсүрүңгө моондак болуп туралар-би-де (тодаргайлаарга большевиктер-биле) күштүг демекшич.

Церетели боттунуң үзүн чыгаалыга буржуа эрге-чачырга чокка чурт өлүр деп көртүгү, буржуазия-биле меньше-виктерин болган эсерлерин коалиция-нын шийиниң турган. «Бо үеде эрге-чачыргалы бистин хоулуусуа берирер, си-лер үнүрер, силериниң орнунарын бистер ээсөөз дөр хире политиктиг партия Рос-сияда чок»... деп Церетели балдыкта тур-ган. Сес бүтүрүн шийиниң-биле демет-лешкан, шийин чок турган залга:

— Индыг партия Россияда чок? — деп катап-катап чыгаалаан.

— Индыг партия бар — деп, хеп-хе-нертен зал иштинге база-ла мыктык үн үнгөн.

Ону Ленин чыгаалаан. Оон сөз электри оду ышкан болган. Меньшевиктерге бол-ган эсерлерге дидик кийгиригени кым үндүргөни көр дөң төлөдөр түрүп кел-генер. Съездиниң президиумунун аразында хөдөөлөн үнгөн. Залга аажок алгы кышкы үнү — өңүктөр хүлөп кө-рүп, дайыннар суларар турганнар. Церетели индире сүрөдөп, чыгаалы улам чылаа-даа, ол чыгаалар чүве тышпай, боттунуң чыгаалын арай боорда дооскан, индирден дүжө берген.

Революциянык улут баштыкчызы — Ленин индире үнүп келди. Мында көрөгө-дир чүве чок. Узу эвес сынык, мага боду күткөн, тыркы, шөвөртп дак кыл-дыр багзынгалыктуг, боттун костюм көтөң, улуска чок болган эедек бөдүн

бөдүн турган. Ол хүнүрдө съездиниң дык хей бөдүн төлөдөр Ленин эң-не баштай көргөн ол. Олар ону улут сонур-гал-биле дыңнапкан, четтиклей маанай турганнар.

— Кайда олуруп турар бис — Бүтү россия съездинде ам чыгып келген чү деп Советтерин ол, ону мындай бидиш-мыс кылдыр балап кааптар, оон чайлаар дөң маанай ол дугайын хемчөч чок хей чыгаалап турар ол чү индыг демократия чүгө ол. Чүгө дөргө Советтерин Бүтү россия съездининиң мурнуна революстүг демократия дугайын чыгаалап турар и-решинде ол албан чериниң характер бай-далын, оон аңгылыг састанын, революци-га оон ролун чаап чачырып, ол дугайын да чангыс үн-даа мыттавай турган-ла, демократтарын адын былажып турары — эдөңгөй-дир.

Меньшевиктерин болган эсерлериниң чөпшөрөкчи чорун сойгалап илеретп-шкан, В. И. Ленин буржуа Түр чазакты канчаар көр дугайында большевик пар-тиянык үеде-болдын тодаргай илерет-ки. Айттыр мынчаар туруп турар: бир болза парламент албан черлерин болган аас кырында хей аазашканын буржу-аз казак, бир-ле болза Советтерини рево-люстүг эрге-чачырганы, ажжык чонун эрге-чачырганы турар деп ол чыгаалаан. Эрге-чачырга чүгө Советтериниң хо-лунче шийиниң чорук капиталистерин болган помещиктерин тилээр арганы аалдык чоңа боор.

Меньшевиктерин баштыгы Церетели-ге көргүшө, Ленин большевиктер пар-тиянык мурнуңдан дидик биле болган шийтирлери-биле мынчаар медеткөө:

— Эрге-чачырганы боттунга догуу-биле аштарыга белезин илеретиптер хире политиктиг партия Россияда чок деп бо-лар чыгаалаан. Мен «бар!» деп харылап тур мен. Чангыс-ла партия ортан ойтала-лас, бистин-даа партиянык ортан ойтала-лас: эрге-чачырганы бүртүн-биле алы-рынга мында бүртүгөдө ол белең.

Ленинниң чыгаалынын боттун төлөдөр-лүк массаның улут саадаларын, чап чы-жылар дөң съездиниң чачыргачыларын оон чыгаалын каткы-биле, кыжырыш-

Тудугнуң темпизин дүргедедир, шынарын экижидер

Октябрың 40 чыл өмүгүз улут байырлыгыга төлөпкүз ужуражыр дээш Сүт-Хал районунуң колхозтары колхозчу өрөгелерин өгдөрдөн чуртталга бакчынарыңа шилтилериниң айтырын үзө шийтирлер деп сорууганы салган. Оң-биле чергелештир ийитиниң малыңа чаа кажалар тулар, бүдүрүлгениң, культурамдыраалдың тудугларының планын түсүдери дээш демиселер турар. Колхозтар тудуу—бистиң районунуң байдалыңа чууга айтырың, ийиниң түбүжө, колхозтар мурнуку чылдарда тудугларының планын түсүдери шыдабайн келгени демиселер черек. Мындыг байдалдан чаллаарының үзө келген.

Чөөн-кемчилериниң инициативасын бистиги колхозчуларың, механизаторларың демисел, тудуг планын айткан хуусада күсүдери талазы-биле социалисттик хүлээлелерин алганнар. Районунуң колхозтары 130 чаа чуртталга бакчынарын, ийитиниң-биле 9309 баш мал кыяр 31 кажаларын, бүдүрүлгениң, культурамдыраалдың алаан хей тудугларын кылар планын.

Мурнуку чылдарга болаарга, тудуг бригадалары ажалдаар кижилер болгаш тырттар күштер-биле багыт авер хандырылган, тудуг ажалын эвээр организастир чорутуп турар аларган. Тудугчулар бо чылын чыгыш аай төлөвилел өзүзүз 78 чуртталга бакчынарын, 4970 баш мал кыяр 19 кажаларын, 3 алектри станцияларының тудугларын, уруглар ялдерин 3-тү, кижик эмгекчилериниң салбырын бакчынарын туткан. Оон аңгыда чыгыш аай хейилер авер 40 ажал бакчынар базат тугуулан. «Сталинчы орук» колхозтун тудугузу эш Самдан, Калинин аттыг колхозта эш Депен дөөн ийиш мурнуку тудугчулар тус-туса олашкан ажалдарының норманын үргүзүп ажал түсүдери турар. Сталин аттыг колхозта коммунист эш Тимур-оолдун ууртууны 12 кижик составтыг херекселерин эвээр улам-ла хүнде 30 муң ажал саманын белеткен, олар саман-биле 200 олуттук клубту тудуп турар. Долбаа, Намчал, Чылбаа олар саман бүдүрүп норманын 150—200 хуу түсүдери келген. СЭБП райкомго болгаш райүсөөмнүн бирги кварталда колхозтарын тудуг талазы-биле социалисттик чарыкчыларын түнделди үндүргөш, тудуг ажалын өскө колхозтардан дээр чорутуп турар «Сталинчы орук» колхозта шийчилер Кызыл тукту тыгмыкан. Ийини кварталда ол колхоз тудуг талазы-биле база-ла дээр ажалдап турар.

Ийини-даа болза, тудуг ажалында улут өгдөргөстөрүн демселевейн барып болбас.

Чеди хонуктун семинары

Бодэ Советтер ажалдачыларының билин бедир сорууга-биле облыском чеди хонуктун семинарын организастан. Июнь 24-те эгелзөөн семинарда райүсөөмнүн даргаларының орадачылары болгаш райүсөөмнүн секретарлары өөренип турар. Баштайт лекцияны СЭБП обкомунун лектору эш Буренов юмчан.

Кын-биле үзө кирип турганнар. Революцияның кол айтырыларының талазы-биле большевиктер партиясының кол шугумун түзүлгө чедир тайылбырлап, чурттуң ол үзө кире берген турганы баш мунгаш чорутуу үзө эжилти тода айттырлашкан, меньшевик-эсержи баштыкчыларын согушкуну Ленин өтүт чидиг тайылбырлашкын-биле чайыннанчак өйтүр шапкан.

Далаш чок болгаш бүдүрүлгө ленинчи чугаа диндагып турда съездиниң бөдүн төлөөлөрүнүн, ийиңиң солдаттарын хөөн-бодын чорутуу чыгашы турган. Олар түр чыгашың үргүзүлүп турары дээр-бети дайынның дугайында буржуа чыгашың-даа, оң биче буржуазчы өмөкчелериниң-даа бээр хонук чок болгаш эрлп-даа шыдавайн тайбын дугайында Ленинниң сөзүн күзүлдиг диндап турганнар. Дайынны сөксатпаанда, тайбын-дым доктаатпаанда «барык социалист министри» ол бүгү сестери — анаа чүткө чучуруушкун, ажалчы чонун күзүлдиг мегелзөөн болур.

Съездиниң угаан окусугал «сестер» президиумде бачылдап турганнар. Даргалар орган кижик «Силериниң шагынар төгөн» — деп, Ленинни каржы үзө кирип орган. «Чарык минута болгаш доздузтар мен!» — деп, Владимир Ильич анаа эзелдек харылап турган. Залга эң чок шимзөөн көтүрүлгө. Президиумге шийтирлпг уурлаанышкын болгаш Ленинге шакты уадып берип деп негелде үнгөн.

Төлөөлөрүнүң улут нуруузу адыш часыл турганнар. Уурлаанышкыга шийишпир президиум ораторга шакты уадып бээр аларган. Мынчанга Ленин бодунуң чугааны үргүзүлүп турган, чугаа эвээр үр узуп турда-даа ону ам кым-даа үзө кирер деп болаван.

Съездиниң алаа төлөөлөрүнүн—ажылчыларын болгаш солдаттарын адыш чыгашкының ады-биле Ленин бодунуң чугааны мындыг сестер-биле дооскан: — Эң адым тарачынарың дөтөкчел-биле революшчу пролетариаттың холуңа эрге-чачырганың шийчилри бола, кижик төрелтегенге өң-не тарачыламы, өң-не азыргың өскө хейилерге

Артелдер 8500 кубометр мяшты белеткээр тургаш, ийиңга чедир чүткө 5400 кубометрин белеткен. Тудуг шөлдериңде чүткө 3300 кубометр мяш сөөртүнгөн. 1200 кубометр даш белеткөөрүнүн орунуга 450 кубометр белеткелген. Колхозтарда пилорамалар доктаамал ажалдавайн, хол-биле мяш дилери кылдырмай турарында кылмын, чуга манзылар тудугга чедипшестөөн. Мынчанга дыка хей бакчынар четке кылдырмай турар. Киров аттыг колхоз мурнуку чылдарда саман-биле тудугларын кылып турган, а бо чылын саман-биле чыгыш-даа тудуг кылбаан. Чамдык колхозтар саман бүдүрүлгө азы оң-биле тудуг кыларыңа шөлүг сатып салбастан, шак мындыг чорук шын авер.

Тудугнуң темпизин дүргедерде болган шынарын экижидер хамыктын мурнуңа тудуг материалдарын четчири-биле белеткеш, ону тудуг участоттарыңа дүргө сөөртүп алыры эң чугула. Саман, туубу бүдүр, оң-биле тудуг кылар талазы-биле сөөлүг чылдарда чыгынган дуржулганын бүгү колхозтарга негелдери негетинип турар.

Районунуң девискери тудуг кыжының талазы-биле чегей байдалдыг. Мынчанга саман, туубу, даш дээр ийишкөөн оң-даа өскө түс чериниң тудуг материалдарын ажалдаарыңа колхозтарын баштаар черлери болгаш партия эге организацталары улут кичөөнгейни салыр ужуруг. Колхозтар тырттар дикр күштерин тудуг материалдарын сөөртүрчө соңгараалышкын чокка бүрү ажалдаар херек.

Райүсөөмнүн чынанда колхоз тудугуң килдин (эргелекчи эш Прыгунов) колхозтарын азы-бүрү тудугларыңа техниктиг ууртууларыңа чыгашкында-даа артык күштелдирер үзө келген. Район колхоз тудугуңа херекселер азы-бүрү материалдар, ийиңиң шийири, цементин болгаш өскө-даа материалдар-биле колхозтарын өй-шаана хандылар хүлээлел.

СЭБП райкомго, райүсөөм колхозтар тудугуңа ууртуулаан ам-даа чорутуп негелдизинге чедир күштелдирип шыдавайн турарын минин демселеп ужуруг бис. Партия райкомго болгаш эге организацталары колхозтар тудугуңа оперативтиг, тода ууртуулаан болгаш боттук организацталары ажалы улам-на күштелдирер амгы үзө оңа негетинип турар. Бодэ Советтерин, юмкомком организацталарының өскө-даа хей-ийиниң кичөөнгейни тудугларын чедипшестөөн чорударыңа улаандыры чугула.

А. НАМЗЫН, СЭБП Сүт-Хал райкомунун секретары.

Семинарда колхоз бүдүрүлгенин планнары болгаш организацталары, уау өргөдизиниң органнын ууртууруңа чер Советтериниң сорууга, Советтерини организацталары ажалын ам-даа улам экижидер, масса-биле харылашкын улам быжылдар дугайында СЭБП Төп комитетиниң доктаалы болгаш өскө-даа темаларга лекция болур.

тайбың дээр революшчу демисел шийиле ол болур, ол болза Россия-даа, бүгү дегелеге-даа эрге-чачырга болгаш тилелге ажалын аңгыга хандырылганы ол болур—дөөн.

Ленинниң чугааныңа амырп ханган сатыш-бодаларын кошкандыр дээр съездиниң президиуму беш хүнер ийинде өң-не шыгаш меньшевик-эсер ораторларын ийирже салып үндүрүп турганнар. Ленинниң сөзүндө Керенский дораан-на өск алган, оон улаштыр меньшевик Скобелев, оон оон улаштыр эсерлерин баштыгы Чернов чүве чугаалаан. Большевик Данин база-ла ийирже үндүр тыртып келгенер. Ол «атаканды» каяр онтуу мындыг: Ленинни чугааның ажалчынарга саядыры күш-адыш талазы-биле министр Скобелев, тарачынарга саядыры—чер ажалының министри Чернов, солдаттарга болгаш матростарга саядыры «солдаттар херезиниң талазы-биле тускай өрмөкчиг» Дан кошкандыр ужуруг турган. Черетели биле Скобелев калдыг-даа элчег чокка сөс алган, каш-даа катан чүве чугаалааннар. Оларын бүт-ле согуштары чүткө чыгыш тоңжа — Ленинге улаңган турган.

Ийиңга-даа большевиктер боттарының чыгашкын салбааннар болгаш съездиниң бөдүн төлөөлөрүнүн орутууга Ленинниң дозуну дээр эң күштүг агитацияны үргүзүлүп турганнар. Съездиниң хуралдарын чыгашкының адышкын адышкын меньшевик фракцияны хуралдары үзүлчөк болуп турган. Ол хуралдарын хей кезин ажал болуп тургулаан болгаш оларга чүткө партия кижигүтү өскө төлөөлөр авер, харын өскө партияларын бөдүн кижигүннери база-ла олуржуп турганнар.

Номнарны, журналдарын, брошюраларын болгаш солдатының садылаашкын адыш калба-биле чорутуп турган. Төлөөлөр бүт-ле литератураларын дыка хейил-биле сатып ал турганнар, чүткө дээр өң-не литератураны кижик бүдүр-ле бодунуң согушчуларыңа чедирер күзүлдиг турган. Мындыг негелдизин чүткө большевиктер хандылар арталыг турганнар.

Ажыкчы чоннарга чаагайжыр кылдырган, эки шынарың бакчынарыңа тудуп бээр дугайында Коммунист партияны болгаш Совет чыгашкын салган сорууга амырлаа чедипшестөөн ботандылар дээр база Октябрың социалист Улут революцияның 40 чыл оюнга күш-адыш чыгашкын чыгашкын ужуражыр дээр чүтүлдүг ажалдап турар мурнуку тудугчулар Кызыл хоорайда болгаш районнара дыка хей. Оларын шудуру күш-адыш чуртталга шөлүгү фондун үргүзүп көүдөлдиг турар. Кызылда 16 аал ишти чурттар чаа тудуулар монтаж эш Плюж хуу бүрдө норманы 180 хуу кылдыр чедип турар.

Чурукта: Кызылда чаа тудуулар турар 16 аал ишти чурттар чаа бакчынарыңа тудууда монтаж (эпекчи) эш А. Плещин элпел каянар ажалдарын күсүдери турары.

Сөзү болгаш фотоз А. Дугержааны.

Сиген кезилдизинге хынамчалыг белеткенер

Малта быжыг кем-суурну тургузары хамыктын мурнуңа ситен кезилдизинге болгаш силос салышкыныга дегеринг белеткелеринде улут-биле хамааржыр.

Ийиниң түбүжө Сүт-Хал районунуң колхозтары болгаш МТС бо чылын июнь онга чедир кездэ ажал-агылдың чыгашкын херекселдер—сиген кезер машиналары, айт дырбааштарын, холдун үрмек херекселерин болгаш өскө-даа чүткөдери белеткелерин турар.

Районунуң колхозтарында ийиниң-биле айт-биле ситен кезер 20 ажал машина, айттың 19 дырбааштар бар. Мынчаарга оларын чыгыш черге чыгашкын септөөр ажал ам-даа эгелзөөн ситен кезилдизинге белен эвээр тодаргай херекчилеп турар. Ол ийишкөөн силос шыгашар эргил ораторларын аштар, чаа онгарларын немей кылмын, тудуп белеткөөр ажал база-ла чорутуунай турар.

Оон ийиң МТС ситен болгаш силос ажал ажалышкыныга багыт белеткелдиг ужуражыр турар. Чүд дээр, ситен кезеринге боду чорутуп ийи, тракторларга каяр беш, силос дооразар ийи машиналар болгаш ийи силос комбайны бар түбүжө олар мынчага чедир септениптер турар.

Бо үстүндө фактылар болза, МТС-тиң дирекцияны болгаш колхоз баштаар черлериниң ууртуучуларының талазында малта быжыг кем-суурну тургузарыңа белеткелдерин болгаш ону бүдүрүп организацталарын чедир үнелелейн, багыт

ууртуп турарын айттып турар. Сиген кезилдизинге база силос салышкының белеткелеринде бар четкелерин кыска хуусада чаллаары негетинип турар.

Оң-биле чергелештир чамдык колхозтарын баштаар черлери ситен шөлдери машина-биле кезер кылдыр, ону аштан белеткелеринге, ситен шөлүдө малды чаллаадып олардырыңа четкес кичөөнгей салып турарын демселеп чугула. Бо талазы-биле тодаргай хемчеглерин чорутуп, бригадаларын кижик болгаш тырттар күштер-биле четкелер, ажалың планын кылмын, ону ботандыры чугула.

Мал кеминге быжыг кем-суурну белеткелеринге МТС-те болгаш колхозтарда барла техниканы, чыгашкын-херекселерин, куралдарын база бүгү күштү дозубу ажалдап, мал кемин белеткелериниң планын ажал күсүдери дээр хынамчалыг белеткелерин МТС-тиң инженер техниктиг ажалдачыларының, колхозтарын ууртуучуларының соңгараалды болбас соруугазы болур.

Мынчанга эркен чыда болган четкелерин бо чылын каттавааның база алектинген четкелерин чаллаарың дугайында МТС-тиң болгаш колхозтарын ууртуучуларыңа СЭБП райкомго болгаш райүсөөм шыгымы негөр ужуруг.

Н. НИКОЛАЕВ.

Чаагай дүжүттү өстүрүп алырыңа

БУДУП-ТӨРӨК. (Телефон-биле). Чаа-Хал районунуң Молотов аттыг колхозунуң тарараз чаагай үнүп турар. Сутаттыг шөлдө 420 гектар тарадан 262 гек-

тарын сугаттар. Аймыры, Күзөг, Бедик-Хаваа бугаларың суу авер, ону бүрү ажалдаарың-биле мында 16 сугатарың чыгашкын ажалдап турар.

ның бүгү бадылаашкыны беш дозубу-биле аш шыдаваннар: съездинге болгаш 700-тен өвөөш кижик сандып турган болза-даа, 543 бадылаашкыны алганнар. Дайын болгаш тайбын дугайында Советтериниң съездинге В. И. Ленин июль 9-та чүве чугаалаан. Ол кайтамчак чугааныңа Ленин дайын болгаш тайбын айттырлашкын талазы-биле меньшевиктерин болгаш эсерлерин чыгашкын чыгашкын политикаын өмүгүтүп шугумчелге тава-рыштарын, экономика болгаш политика талазы-биле революшчу чарыгдаларың программаны үндөдиз, демократтыг тайбынны тургузарыңа орутуу айткан.

Түр чыгашкын болгаш дээрбети дайынны канчаар көөр дугайында В. И. Ленинниң чугааны массаларын революшчу демиселге соруу кирип, революцияны тилелзегинге оларын иделелин быжылдап турган.

Ол хүнерде ажалын болгаш солдат массаларын улут дозубушкуну Ленинниң дозубушкуну адышкын оларын канчаар найырадыг сыйы каттыктын турарын көргөскөн. Чыгашкын организацталар болгаш Советтериниң съездинге негелдер салыр дээр Петроградтың ажалчы организацталарыңа июльнун эгелзөө массалыг компания эгелзөө. Большевиктер партияның Төп Комитетиниң ийиңиң дөткөөн болгаш «Бүгү эрге-чачырганы Советтерге», «Он капиталист-министрлерин ол октаа!», «Бүдүрүлгө ажалын контроль», «Хлеб, тайбын, хостага!» деп большевикти дозубу-биле чыгашкын үнелерге ажалчынары болгаш солдаттарын кыгытырп, июль 10-да политика дөткөөн кыдыр деп чыгашкын. Эр, херзөөн ажалчынар, солдаттар болгаш матростар ол чыгашкын күштүг белеткелерин турар аларган. Мынчага-даа Советтериниң съездиниң эсер-меньшевик чыгырыкчыларын шийтирлпг уурлаанып эгелзөөн. Олар большевиктерин кыгытышкын каргашаа чыгашкын сөөд дүргөн хоругданы деп негетин турганнар.

Бир солдун чүтүлдү согуштурган түр мен. Ол июльнун 9 кезинде болган чүве. Чаа-чаа өкөлгөн чаа хуудустар болгаш брошюралар хуралдап турган залын чөө-

Автомашиналарны колхозтарга чөп ажыглаарынче кичөөнгейни күштелдирер

Бистиги областың колхозтарында автомашиналар сөөлүг чылдары дыка көөдөөн. Ийиниң болза-даа, автомашиналарын чамдык колхозтарда четкес ажалдап, машинаны чорударыңа техниктиг чурумнарын каржыны-биле треп, оларын камналга чок ажиле турарының фактылары бар.

Бо чорутарың болуп турар кол чылдагыны чүдөл дээр, чамдык колхозтарын баштаар черлериниң талазында автомашиналарын башкаар чыгашкыны кижилерин хүлээп алырда эки хынаас, бир колхозтан азы организацталар үндүрткен улчумал, арагачы чыгашкыны ажалга хүлээп ап турарында болур.

Шак мындыг кижилер колхозтарын автомашиналарын үндүрүп маңадып, оларын артык кезектерин самчылаашкан, колхозтарын экономикаыңа улут когаралды таварыштырып турары хогар авер.

Улут-Хем районда Эйлит-Хемниң Сталин аттыг колхозунуң баштаар чери бо чылын эгелзөө чыгашкын Михаил Маздыр-оолду Кызылда чүк чедирер-биле чоруткан. Ол чыгашкын Элегес-Аксыйн келген мында столвага экиртип арагалааш, оортан чорупкан. Элегес-Аксыйн болгаш чедир орук ара бир машинага оон автомобил үсүлөшкөн үрелген. Чөөн-Хемчик районда Калинин аттыг кездэ ажал-агыл артелинги баштаар чери автомашина чыгашкыны биле болгаш шыгашкын чок Буулар Аралдоу чыгашкыны алган турган, а ол кижик колхозтук автомашиназын барык сандан үндүргөн.

Колхозтарда автомашиналарын ажалдаарыңа кичөөнгейни күштелдирер херек.

А. ДАНЫШИН.

Бодунга хүдөөн алган автомашиналарын камналгы чорутуп, ас-сепкилдиг ажалдап турар чыгашкын Бай-Тайга районунуң колхозтарында болгаш МТС-те бар. Чижээ, МТС-тиң чыгашкын эш Дубаров, Сталин аттыг колхозтун чыгашкын эш Даржаа, райүсөөмнүн чыгашкын эш Ким болгаш өскө-даа боттарының хүлээп алган автомашиналарын техниктиг ажалдаарыңа эки хандыры, камналгы башкаарып турар.

Оң-биле чергелештир, боттарыңа хүлээп алган автомашиналарын камнаас, оон эресе автомашинаны башкаарыңа техниктиг чурумнарын үрөөр, машиналарын эрипк чыгашкын таварыштар МТС-те болгаш районунуң чамдык колхозтарында бар. Ол чорук автомашиналарын дүргөн сандан үндүрүп турар. Колхозтарын автомашиналарың хей нуруузу колхозунда-ла 40.000 километр чедир маңааш, үрелпип турар.

Чыгашкының ажалын колхозтарын баштаар черлериниң талазында барык хайлаар кербейн турарын ажалдап алган, чамдык чыгашкын колхозтарын социалисттик хей-ийини өчүзүп болур автомашиналарын боттарының хуузуңа херектеринге ажалдап турар чүдүлөр бистиги райоңа мурнуңа-даа турган, амгы-даа үдө бар.

Чижээ, «Малчын» колхозтун чыгашкын С. Очур колхоз баштаар чериниң калдыг-даа чөпшөөрлө чокка автомашиназыңа олуртуп алган, «Тилелзеге» колхоз-

та бодунга төрелдеринге барып чорган. Ол мынкан мындыг фактыларын санаар болза кайы хей.

Колхозтарын болгаш МТС-тиң чамдык автомашиналарын чорутуп хемчөөнгейне четпейн ажалдаан үнүп турарыңа база бир кол чылдагыны чүдөл дээр, автомашиналарын кышкы үдө чыгашкын арагаш-биле чедир хандырып турарында.

Автомашиналарын чөп ажыглаарыңа кичөөнгейни күштелдирер колхозтарын баштаар черлеринде болгаш МТС-тиң дирекциязыңа негетинип турар.

К. ЧУДДУМ.

Автомашиналарын камнаас, өскөр ажалдаар чорутар чүткө колхозтарда авер харын чамдык албан организацталарыңа база бар. Моон тодаргай чижээн облопотребсоюзтун «ГАЗ-51» деп маркалыг № 23-58 автомашиназыңа чыгашкын эш Охотников хуузуңа бир «аан-чоругуңа» көрүп болур.

Бо чылын апрель эгелзөө чыгашкын Охотников бодунуң машиназыңа каады-ын олуртуп алган, Кара-Булуңче баары-биле Таймын Бай-Хаага чедип келген. Оортан 8 кижини олуртуп алган, Кара-Булуңче чорупкан.

Ийиңга Охотников бодунуң автомашиназын эрипк чыгашкын, ону кам улаа онгарларже кибр халыткан. Хей-ийиниң өчүзүп болур автомашинаны чыгашкын Охотников шак ийиңга үрей халдып турда облопотребсоюзтун транспорт когоразы калдыг хемчег алган ирги, база ол дугайын күрүннүг автоинспекция чериниң ажалдачылары билдир ирги бе?

Д. ЧЫРГАЛ-ООЛ.

Автомашиналарын чөп ажыглаарыңа кичөөнгей салбас чорук Эрип районунуң албан черлеринде болгаш чамдык колхозтарында ам-даа бар. Аар-аар үрөөр чорутарга чык машиналарын чүгүртүп таварыштар колхозтарга эркен чылын-даа, бо-даа чылын хей турган. Ол чорук автомашиналарын өмөкчелер болгаш оларын кыяр, чазар материалдарыңа улут камналгы болуп турар.

«Чаа орук» колхозтун баштаар чери өгдөргөс көжүрүлгө сөөлү үдө чүткө автомашиналарын ажалдап турган, а өгдөргөс көжүрүлгө транспорттук өскө хейилерин база ажалдап болур болгай.

Автомашиналарын башкаарыңа чурум чамдык чыгашкының талазында үрөөр чорутарга улут демисел чамдык колхозтарга дыка четкес чорутуп турар. Оң түнелинде «Коммунизмче орук» колхозта Калинин-оол, «Чаа орук» колхозта Чаклар, Долган, «Кызыл сыйдык» колхозта Чүмбүр олар колхоз баштаар черлериниң калдыг-даа чөпшөөрлө чокка колхозтарын автомашиналарын хуузуңа херектеринге ажалдап турганнар.

Бо үстүндө четкелериниң кол чылдагыны чүдөл дээр, машина чыгашкыны кижилерин хүлээп алырда чамдык колхозтарын баштаар черлери эки хымын кербейн келгенде болгаш чыгашкын олуртууга ажалды багыт чорутуп турарында. Чыгашкын карлар-биле ажалды күштелдиреринче кичөөнгейни салза чорутуп.

Ч. ДОНГАН.

лурун хорутуула-на болгай, а дарааныңа хүнерде канчаарың деп айтырыг харыны ажалдаар болгаш солдаттар съездин негетин турган. Массаларын ийиңде хөөн чоткынар чорук өвүп турган, ийиңга сөөд дүжүг берипшкын кылар аларган. Февраль революцияны кибрешкөөн алектинген хөөрүңе бөүлүл кылар-биле июль 18-те Марсово шөгө чыгашкын кылар деп сөөд бодунуң ады-биле чарлашкан. Съездиниң меньшевик-эсер ууртуулаан мындыг арга-биле массаларын хөөн бодын эш алырын кардааннар. Ийиңга-даа оларга ол улут шыгашкындыг болган.

Петроградтың ажалчынары болгаш солдаттар большевиктер партияның Ленинниң тугуңуңа адышкын адышкын каттыкшаан, июльнун 18-тиң дышкыны хууңуңа 500 муң хире ажалчынар болгаш солдаттар Петроградтың куудуучуларыңа үнүп келгенер. «Бүгү эрге-чачырганы Советтерге, «Он капиталист-министрлерин ол октаа!», «Дайын чок болуң!» «Хлеб, тайбын, чер!» дээр дозубушкын чыгашкыныңа колонналарын кырыпта кысып турган. Съездиниң чарлааны адышкын чыгашкын оңунга политикаын улут чыгашкын болуп, чөпшөөн революцияның улам ийиң хөгжүлдезинче кыгытырп турган.

Июль 22-де В. И. Ленин «Правдага» мынчаар бижзөө: «Июль 18-тиң чыгашкын революшчу улаанышкыны айттып турар, баш мунгаш чорутуу үзө эжилти айттып турар революшчу пролетариатты күштеринге болгаш политиказыңа көрүтүп болган»—дээр.

Июль 18-те ажалчынарың болгаш солдаттарын политикаын улут чыгашкын июль 4-те Советтериниң съездинге «Ийиң партия бар!» деп чугаалаан Ленинниң сөзүнү

